

Met drie artsen zit ook euthanasiewet in beklagdenbank

Een primeur volgende week in Gent: daar begint het allereerste assisenproces over een uitgevoerde euthanasie. De drie artsen die daarbij betrokken waren, zitten in de beklagdenbank. De vraag is of de euthanasiewet is overtreden of niet.

Drie artsen voor assisen

VEERLE BEEL

BRUSSEL Het is 27 april 2010. Tine Nys (38) uit Sint-Niklaas is omringd door haar zussen en ouders. Tine wil dat ze er bij zijn als ze euthanasie krijgt. Ze is zenuwachtig en niet goed voorbereid: hij vergat kleverende bandages waardoor de vader van Tine de opening met de naald in haar arm mocht toeklinken. Het infuus kan ook nergens worden opgehangen. Het wordt dan maar overgenomen van Tine op de zetel gelegd. Tijdens de uitvoering van de euthanasie van het infuus op haar gezicht.

Tine had herhaaldelijk gevraagd om te mogen sterven. Maar de familie geloofde tot op het laatste moment niet dat het zou gebeuren, of toch niet zo snel.

Een klein jaar later, op 5 januari 2011, stelt haar oudste zus zich burgerlijke partij bij de onderzoeksrechter in Dendermonde. Familieleden hoeven strikt genomen niet akkoord te gaan met de aanvraag of uitvoering van de euthanasie. Maar de zus stapt naar het gerecht omdat ze veel vragen heeft die de artsen niet wilden of konden beantwoorden.

51 dagen duurde het voor de arts die de euthanasie uitvoerde, daarover verslag uitbracht bij de euthanasiecommissie

Waarom ging haar huisarts, die altijd tegen de euthanasie gekant was, op de valreep akkoord? De man zette de avond zelf zijn handtekening onder een document, dat hem werd voorgelegd door de arts die de euthanasie luttele uren daarna zou uitvoeren.

Waarom was er bij Tine slechts twee maanden voor haar dood autisme vastgesteld, terwijl daar voordien nooit sprake van was geweest? Was dat nodig omdat de euthanasiewet zegt dat er een aandoening ten grondslag moet liggen aan

het psychisch lijden dat aanleiding kan geven tot euthanasie? Moet er bij een nieuwe diagnose niet eerst een poging worden ondernomen om de patiënt te behandelen en het lijden te lenigen?

Tine had volgens de familieleden een moeilijke jeugd gehad en kende toen ook psychische problemen, maar die lagen volgens hen lang achter haar. En waarom duurde het zo lang – 51 dagen – voor de arts die de euthanasie uitvoerde, daarover verslag uitbracht bij de federale euthanasiecommissie?

De familie schuwt de openbaarheid van een assisenproces, maar wil na een zoektocht van tien jaar eindelijk duidelijke antwoorden krijgen

En werden wel alle regels gevolgd die de euthanasiewet van 2002 oplegt? Volgens de wet is euthanasie bij psychisch lijden mogelijk, maar moet er een aandoening aan ten grondslag liggen. De uitvoerende arts moet twee andere artsen consulteren, in plaats van maar één andere arts bij een ‘gewone’ euthanasie vanwege fysiek lijden. Minstens een van die twee artsen moet een psychiater zijn die gespecialiseerd is in de betrokken aandoening. Beide geconsulteerde artsen moeten bovendien onafhankelijk zijn van de patiënt, én van de uitvoerende arts.

Niet onafhankelijk

Precies daar wringt het schoentje, zoals de experts die aangesteld werden door het parket van Dendermonde al in hun verslag van 2014 hebben geschreven. Van de huisarts die advies heeft gegeven, kan je niet zeggen dat hij onafhankelijk was van Tine: ze ging om de twee weken bij hem op consult. Ze had hem al herhaaldelijk haar wens om euthanasie kenbaar gemaakt – hij zei telkens neen. Haar vorige huisarts begreep haar vraag wel, maar vond zichzelf te oud om daarover te oordelen. De psychiater kende ze ook al langer. In de vier maanden voorafgaand aan haar overlijden, schreef deze vrouwelijke arts Tine geregeld een kalmerings- of slaapmiddel voor.

In het verslag van de uitvoerende arts aan de euthanasiecommissie staat zij nu eens vermeld als behandelend arts, dan weer als adviserend arts. Dat wordt in de rechtbank een woordenstrijd over wie nu behandelde, dan wel adviseerde, en wie eerste, tweede of derde arts was. Wellicht is Tine Nys zelf op zoek gegaan, tot ze een arts vond die bereid was haar euthanasie te verlenen.

Te korte wachttijd

Volgens Walter Van Steenbrugge komt de zaak voor assisen omdat de overste van de Broeders van Liefde daar vanuit Rome op aangedrongen zou hebben

De psychiater voert aan dat er wel degelijk een tweede psychiater is geconsulteerd die de patiënte voordien niet kende en dus onafhankelijk was. Deze staat niet vermeld in het verslag aan de euthanasiecommissie en stemde ook niet in met de euthanasie. Hij wilde eerst de patiënte beter leren kennen. De wet zegt ook niet dat alle geconsulteerde artsen het met elkaar eens moeten zijn.

De jongste jaren hebben meerdere organisaties een richtlijn inzake euthanasie bij psychisch lijden afgekondigd. Die is strenger dan de wetgeving van 2002. Zowel Zorgnet Icuro, de koepel van Vlaamse ziekenhuizen, als de Vereniging van Vlaamse Psychiaters en de Orde van Artsen deed dit, vermoedelijk mee onder impuls van deze zaak. Alle drie de organisaties zijn van mening dat er bij psychisch lijden twee psychiaters geconsulteerd moeten worden, dat de drie artsen in levenden lijve moeten overleggen, en dat ze het bovendien eens moeten zijn met de euthanasie. Ook vinden ze de wachttijd van een maand, tussen aanvraag en uitvoering, veel te kort.

Daar hoeft de assisenjury niet per se rekening mee te houden. Ze zou deze zaak uitsluitend kunnen aftoetsen aan de wettekst van 2002. Daarin staat niet dat de drie artsen het eens moeten zijn met de euthanasie, ze moeten alleen 'advies verlenen'. Sommigen zien dat echter als een duidelijk manco in de wet.

Was er beïnvloeding?

Waarom was er bij Tine slechts twee maanden voor haar dood autisme vastgesteld, terwijl daar voordien nooit sprake van was geweest?

De hamvraag is of dit het proces wordt over de euthanasie van Tine Nys, of het proces over de euthanasiewet. Advocaat Walter Van Steenbrugge, die de uitvoerende arts verdedigt, verklaarde in een inleidende zitting al dat hij overtuigd is van dat laatste: hij meent dat de zaak voor assisen komt omdat René Stockman, generaal-overste van de Broeders van Liefde, daar vanuit Rome op aangedrongen zou hebben. Hij vroeg daarom om Stockman op te roepen als getuige. Rechtbankvoorzitter Martin Minnaert heeft dat geweigerd. Procureur-generaal Francis Clarysse zegt dat het hem alleen om deze concrete euthanasie te doen is, en om de vraag of die conform de wet is gebeurd.

Hij is degene die de zaak naar assisen heeft gebracht. Dat deed hij nadat de burgerlijke partij – de zus van Tine Nys – in beroep was gegaan tegen de beslissing van de raadkamer in Dendermonde, eind 2016, om de drie beschuldigde artsen buiten vervolging te stellen. De raadkamer volgde daarmee het advies van de procureur in Dendermonde.

De Gentse procureur-generaal Clarysse vorderde in maart 2017 wel de verwijzing van de drie artsen naar de correctionele rechtbank wegens vergiftiging.

Bijna alle partijen in dit proces hadden het wellicht liever anders gezien: de familie schuwt de openbaarheid die een assisenproces meebrengt, maar wil na een lange zoektocht van tien jaar toch eindelijk eens duidelijke antwoorden krijgen. Vanwege het lange tijdsverloop heeft assisenvoorzitter Minnaert een resem nieuwe - onderzoeksdaeden laten stellen. Er werden bijkomende getuigen verhoord, en er werden drie nieuwe experts aangesteld om de hele zaak te herbekijken. De twee

vorige experts, die door het parket van Dendermonde waren aangesteld, kunnen hun conclusies niet meer komen toelichten wegens ouderdom en overlijden. Het verslag van de drie nieuwe experts is nog niet bekend.

Creatieve rechter

Ook de artsen zitten niet graag publiekelijk in de beklagdenbank. De vraag is of dit anders had gekund: kon er geen tuchtprocedure worden opgestart bij de Orde van Artsen? Het is onduidelijk of dat is gebeurd, en het zal ongetwijfeld ter sprake komen op het assisenproces.

Er kunnen ook vragen worden gesteld bij de federale euthanasiecommissie, die het niet nodig vond om deze zaak door te sturen naar het gerecht wegens onregelmatigheden. Vindt de commissie dat die er niet waren? Toen de rechtbank van eerste aanleg in Dendermonde de commissieleden opriep voor een verhoor, weigerden die dat met verwijzing naar hun beroepsgeheim.

Nog een heikel punt: de euthanasiewet zegt dat een arts geen euthanasie mag plegen, tenzij allerlei voorwaarden vervuld zijn. De wetgevers verzuimden niet alleen het misdrijf te omschrijven, ze lieten ook na te vermelden welke straf er volgt als de voorwaarden niet vervuld zijn. Als de jury oordeelt dat niet aan de voorwaarden van de euthanasiewet is voldaan, is het aan de rechter om daar creatief in te zijn.

Niemand kan zich voorstellen dat de drie artsen, als ze schuldig of nalatig zouden worden bevonden, ook tot een effectieve gevangenisstraf veroordeeld zouden worden en jaren achter de tralies verdwijnen.

Drie artsen voor assisen

1

De uitvoerende arts

De arts die de euthanasie bij Tine Nys heeft uitgevoerd, is een mannelijke huisarts uit Sint-Niklaas. Hij was niet haar huisarts. De arts in kwestie zegt dat hij een opleiding heeft gevolgd tot Leif-arts (Leif staat voor Levensende Expertise Forum). **Hij had nog niet veel ervaring met euthanasie. Hij was volgens de familie zenuwachtig en onzeker: hij vroeg de familie die avond om toch zeker geen klacht tegen hem in te dienen.** In het verslag dat aan de euthanasiecommissie is overgemaakt, staat hij vermeld als uitvoerende arts. Op de [website van Leif](#) staat te lezen dat een Leif-arts steun en advies verleent bij een vraag naar euthanasie, maar deze doorgaans niet zelf uitvoert.

2

De huisarts

De huisarts van Tine Nys, eveneens een man, stond erom bekend dat hij een tegenstander van euthanasie was. Op de avond van haar euthanasie kreeg hij bezoek van de uitvoerende arts, die hem verzocht een document te ondertekenen waarmee hij zijn instemming betuigde. Op vraag van de familie waarom hij dat heeft gedaan, zegt hij dat zijn inzicht gerijpt was, dat hij zijn patiënte wilde steunen en dat hij ervan uitging dat er die avond een overleg met Tine en de familie zou plaatsvinden. **Hij wist niet dat de euthanasie diezelfde avond nog zou plaatsvinden. Hij vertelde de familie achteraf dat hij schrok toen hij het overlijdensbericht kreeg.**

De psychiater

Een vrouwelijke psychiater uit Gent staat mee terecht. **Deze arts is verbonden aan Vonkel, een huis in Gent dat een luisterend oor biedt aan al wie vragen heeft over sterven, dood en rouw.** Deze psychiater is ook de auteur van een boek over euthanasie bij psychisch lijden. Ze publiceerde in 2015 een studie over 100 patiënten met psychisch lijden die tussen 2007 en 2011 bij haar aanklopten en om euthanasie vroegen. Bij 48 van hen werd de vraag ontvankelijk verklaard en bij 35 werd de euthanasie uitgevoerd. (*vbr*)